

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Ιστορία των Ευρωπαϊκών Μουσικών Οργάνων

Ενότητα 3: Νυκτά Χορδόφωνα

Νικόλαος Μαλιάρας
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Μουσικών Σπουδών

Νυκτά Χορδόφωνα

Οργανολογικά χαρακτηριστικά

- Σύνθετα χορδόφωνα
- Οι χορδές βαίνουν παράλληλα προς το καπάκι του αντηχείου
- Διαθέτουν ένα βραχίονα, πάνω από τον οποίο περνούν οι χορδές
- Διαθέτουν συνήθως ζεύγη χορδών (διπλές χορδές)
- Έχουν συγκριτικά μικρό αριθμό χορδών

Η χρήση του βραχίονα (χέρι, μανίκι)

- Επιτρέπει στον οργανοπαίκτη να αγγίξει τις χορδές έτσι, ώστε να μειώσει το ωφέλιμο (παλλόμενο) μήκος τους
- Έτσι μπορούν να παράγονται από την ίδια χορδή πολλές νότες
- Διαδικασία ανάλογη προς τις πλευρικές οπές των ηχητικών σωλήνων

Δεσμοί (μπερντέδες)

- Ορίζουν τα σωστά σημεία αγγίγματος της χορδής για να παραχθεί η ορθή νότα
 - έντερο, δέρμα (ενίστε κινητοί), καλάμι, ξύλο, μέταλλο
- Σε πολλές κατηγορίες οργάνων, οι δεσμοί ελλείπουν παντελώς
 - Τότε έχουμε πλήρη ελευθερία στη διαμόρφωση του τονικού ύψους του παραγόμενου φθόγγου

Πλήκτρο, δάκτυλα

- Τα λαούτα παίζονται κατά κανόνα με πλήκτρο
- Η χρήση των δακτύλων είναι μεταγενέστερη εξέλιξη

Μία περαιτέρω διάκριση

- Λαούτα με μεγάλο βραχίονα
 - Το μήκος του βραχίονα είναι μεγαλύτερο σε σύγκριση με τη (μεγάλη) διάμετρο του αντηχείου (κοιλιάς)
 - Οικογένεια του ταμπουρά
- Λαούτα με μικρό βραχίονα
 - Το μήκος του βραχίονα είναι μικρότερο ή ίσο προς τη (μεγάλη) διάμετρο του αντηχείου
 - Οικογένεια του λαούτου

Ιστορία των λαούτων 1/2

- Γνωστό από την αρχαιότητα (αρχαιότερο το λαούτο με μακρύ χέρι και χωρίς δεσμούς)
- Αντηχείο από φυσική κοιλότητα (κολοκύθα, καύκαλο χελώνας)
- Έχει αρχικά δύο χορδές που δένουν σε σταθερούς πείρους
- Τα κλειδιά είναι μεταγενέστερη εξέλιξη
- Το λαούτο με μεγάλο ηχείο προέρχεται από την απώτερη Ανατολή

Ιστορία των λαούτων 2/2

- Εμφανίζεται στη Μεσοποταμία – Ακκαδική περίοδος (περί το 2500 π.Χρ.)
- Περνά στην Αίγυπτο περί το 1500 π.Χρ. – εμφανίζονται δεσμοί και τρύπες στο καπάκι
- Στην ελληνιστική περίοδο εμφανίζεται (από ανατολικές επιρροές) η ελληνική πανδούρα

Αίγυπτος 1/2

Εικόνα 1

Αίγυπτος 2/2

Εικόνα 2

Λαούτο Χετταίων

Εικόνα 3

Πανδούρα

Εικόνα 4

Νεοελληνικά λαούτα

- Ο ταμπουράς
 - Μικρό αντηχείο
 - Συχνά κινητοί δεσμοί
 - Κινητός καβαλλάρης
- Το μεγάλο λαούτο
 - Μεγάλο αντηχείο, μικρό χέρι
 - Συνοδευτικό ή σολιστικό όργανο
 - Ούτι (ο αμεσότερος απόγονος του αραβικού)

Εσφιγμένου, 11^{ος}-12^{ος} αι.

Εικόνα 5

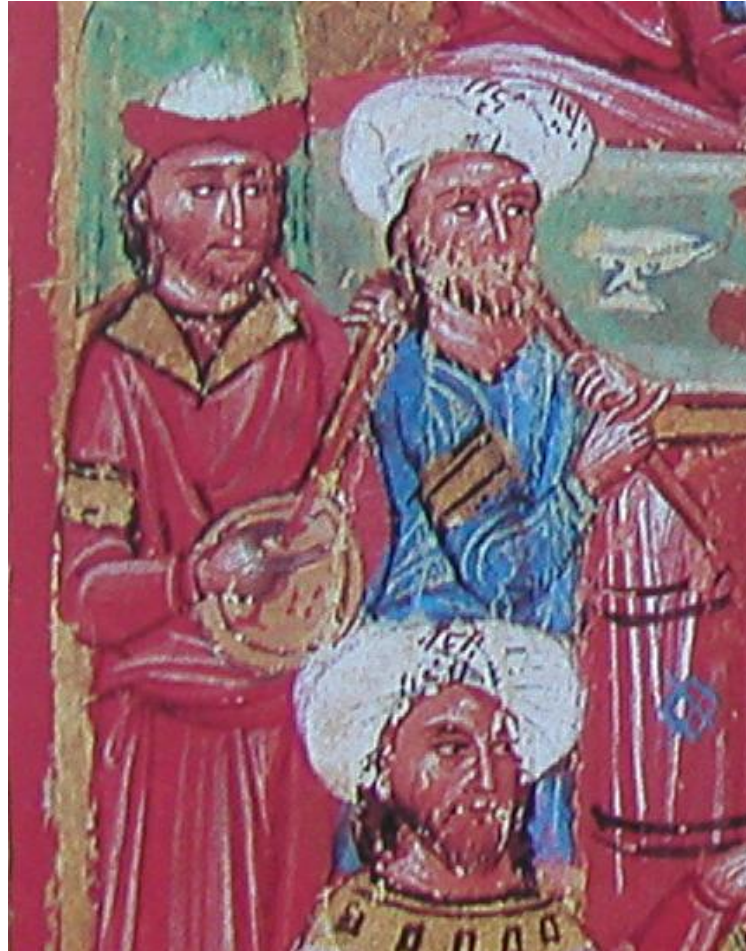
Χφ. Σκυλίτζη της Μαδρίτης, 12^{ος} αι.

Εικόνα 6

Χφ. Βενετίας, 14^{ος} αι

Εικόνα 7

«Βυζαντινά» όργανα

Εικόνα 8

Ελληνικό λαϊκό (κρητικό) λαούτο

Εικόνα 9

Μέρη Λαούτου

Εικόνα 10

Ούτι

Εικόνα 11

Το ευρωπαϊκό λαούτο

- Άκμασε στην Αναγέννηση και το Μπαρόκ
- Γλυκός κι ευαίσθητος ήχος, μεγάλες μουσικές ικανότητες
- Μπορούσε να παίζει συνοδεία και μελωδία
- Μεταγράφονταν γι' αυτό ολόκληρες πολυφωνικές συνθέσεις (σε ταμπουλατούρα)

Το ευρωπαϊκό λαούτο - προέλευση

- Αραβικό al 'ud
 - Πολύ μεγάλο ηχείο
 - Χωρίς δεσμούς
- Από τους Άραβες εισήχθη στο Βυζάντιο
- Είσοδος στην Ευρώπη
 - Από το Βυζάντιο
 - Από τους Άραβες της Ισπανίας
- Τα πρώτα δείγματα έχουν τέσσερις διπλές χορδές και χόρδισμα 4^η-3^η-4^η

Ούτι 1/2

Εικόνα 12

Ούτι 2/2

Εικόνα 13

Το ευρωπαϊκό λαούτο - παίξιμο

- Παιζόταν αρχικά όπως το αραβικό, με πλήκτρο (πέννα)
- Το παίξιμο με τα δάκτυλα είναι μεταγενέστερο και μαρτυρείται από το 2^ο μισό του 15^{ου} αιώνα
 - Δίνει μεγαλύτερη ευκινησία και αυξάνει τις μουσικές δυνατότητες του οργάνου
 - Η τεχνική των δακτύλων κατάστησε το λαούτο κατεξοχήν πολυφωνικό όργανο και του επέτρεψε να πρωταγωνιστήσει
 - Οι δύο τεχνικές συμβάδισαν για αρκετό διάστημα

Το ευρωπαϊκό λαούτο – 15^{ος} αι

- Ταμπουλατούρες. Πολλά συστήματα, διαφορετικά κατά περιοχές
- Προσθήκη της 5^{ης} και, αργότερα, της 6^{ης} χορδής
- Χόρδισμα από Σολ σε 4^η-4^η-3^η-4^η-4^η (Σολ-ντο-φα-λα-ρε¹-σολ¹)
- Εντέρινες χορδές (οι χαμηλές τυλίγονται με ασήμι στον 17^ο αι.)

Αναγέννησιακό λαούτο

- Εκτός των ανωτέρω:
- Μεγάλο αχλαδόσχημο ηχείο από λωρίδες ξύλου – μήκος ηχείου μεγαλύτερο από μήκος χεριού
- Καπάκι από πολύ λεπτό ξύλο σε δυο κομμάτια (πάχος 1,5 mm)
- 6 (ή 7) διπλές λεπτές εντέρινες χορδές με πολλούς ψηλούς αρμονικούς, που δίνουν σιγανό αλλά πολύ διακριτό ήχο
- Κατασκευάστηκε και σε οικογένειες, ακολουθώντας τη γενικότερη τάση

13^{ος} αιώνας

Εικόνα 14

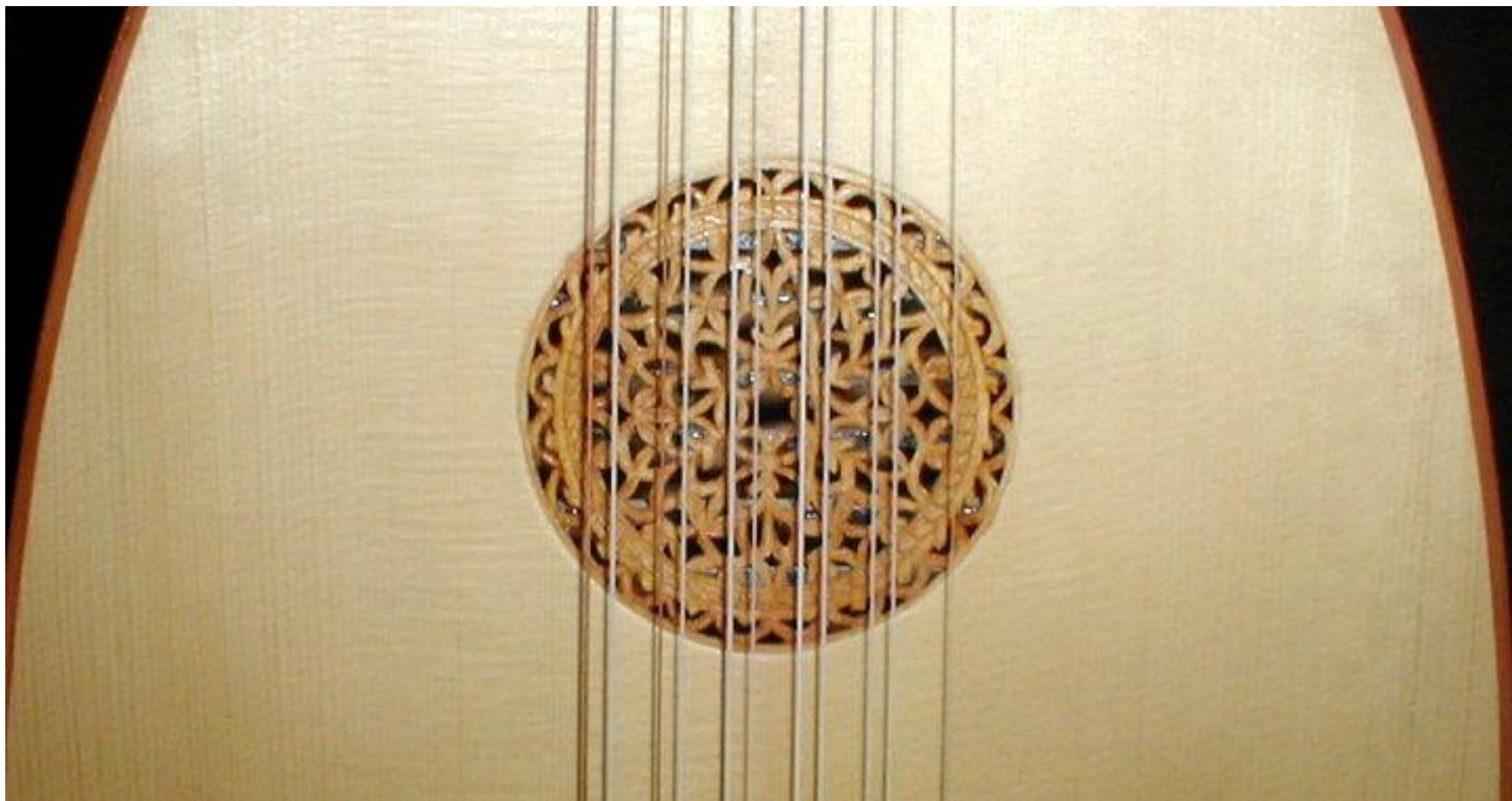
Μεσαιωνικό λαούτο (5 χορδές)

Εικόνα 15

Αναγεννησιακό λαούτο (6 χορδές)

Εικόνα 16

Αναγεννησιακό λαούτο (6 χορδές)-χέρι

Εικόνα 17

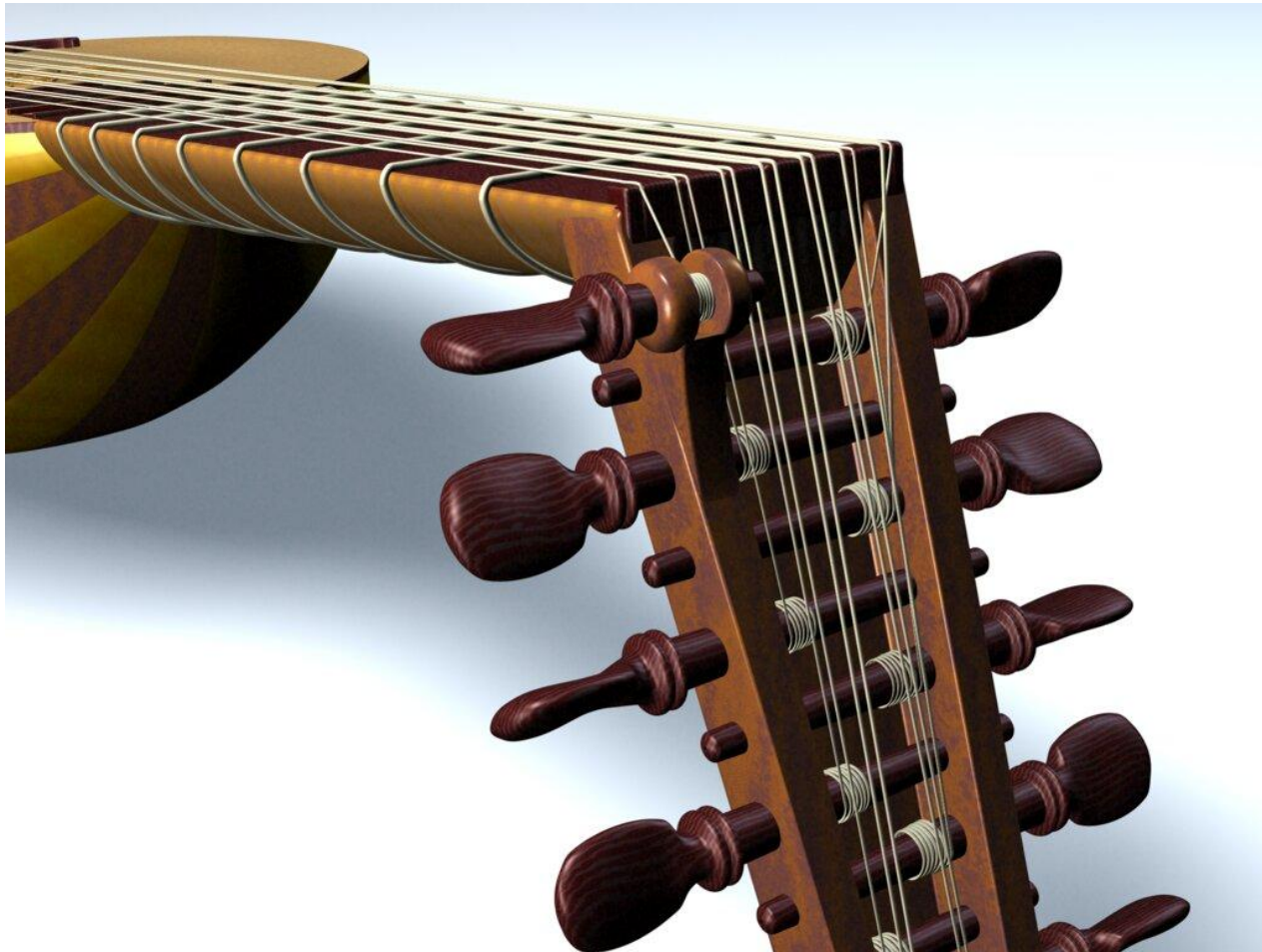
Αναγεννησιακό λαούτο (7 χορδές)

Εικόνα 18

Αναγεννησιακό λαούτο (κεφαλή)

Εικόνα 19

Μπαρόκ λαούτο (17^{ος}-μέσα 18^{ου} αι.) 1/2

- Χρησιμοποιείται ως σολιστικό όργανο και για το μπάσο κοντίνουο
- Περισσότερες χορδές στη χαμηλή περιοχή, χορδισμένες διατονικά (π.χ. Φα-Μι-Ρε-Ντο)
- Ο αριθμός ποικίλλει και μπορεί να φτάσει στις 12 ή και περισσότερες διπλές χορδές

Μπαρόκ λαούτο (17^{ος}-μέσα 18^{ου} αι.) 2/2

- Αρχικά: **δεύτερη (ή και τρίτη) κεφαλή** για τις πολύ μακρές χορδές (απομίμηση της **θεόρβης**)
- Με την εφεύρεση των τυλιχτών χορδών, η ανάγκη αυτή ελλείπει, κι έτσι απλώς **πλαταίνει η μία κεφαλή**
- Ενίοτε, οι χαμηλότερες χορδές έβγαιναν **έξω από την ταστιέρα**

Μπαρόκ λαούτο

Εικόνα 20

Μπαρόκ Λαουτο (10 χορδές)-κεφαλή

Εικόνα 21

Μπαρόκ Λαούτο (1699)

Εικόνα 22

Μπαρόκ λαούτο με πρόσθετες κεφαλές

Εικόνα 23

Θεόρβη 1/2

- Μεγάλο λαούτο, στη χαμηλή περιοχή
- Πρόσθετες μεγαλύτερες χορδές-ισοκράτες που δένονται σε προέκταση της κεφαλής
- 13-17 κατά το πλείστον **μονές** χορδές
- Χρησιμοποιείται κυρίως στο μπασο κοντίνουο

Θεόρβη 2/2

Εικόνα 24

Αρχιλαούτο - archiliuto

- Έχει 6 διπλές χορδές στην ταστιέρα
- Έχει και δεύτερη κεφαλή, όπου περνούν 6-8 μονές ελεύθερες (εκτός ταστιέρας) χορδές, 1,5 φορές μεγαλύτερες από τις κανονικές
- Ηχείο σαν του λαούτου
- Ενίοτε και χορδές κάτω από την ταστιέρα
- Liuto attiorbato

Αρχιλαούτο

Εικόνα 25

Chittarrone

- Μεγάλο αρχιλαούτο (με δύο κεφαλές)
- Η προέκταση του λαιμού ως τη δεύτερη κεφαλή φτάνει στο διπλάσιο του κανονικού μήκους του χεριού
- 6 (5 διπλές) χορδές στη ταστιέρα και 5-8 ελεύθερες, απλές
- Συχνά συγγέεται με τη θεόρβη

Κιταρόνε

Εικόνα 26

Η Κιθάρα

- Οκτώσχημο ηχείο
- Επίπεδη πλάτη
- Μόνιμοι μεταλλικοί δεσμοί
- Η ιστορία της είναι γνωστή από την Αναγέννηση και μετά

Κιθάρα - ιστορία

- Πιθανότατα προέρχεται από την τοξωτή βιέλλα (viella ή vihuela de arco)
 - Vihuela de mano (με τα δάκτυλα)
 - Vihuela de pendola (με πλήκτρο)
- Η νυκτή vihuela κατείχε στην Ισπανία τη θέση του λαούτου στην υπόλοιπη Ευρώπη (ίσως για να διαφοροποιηθεί από το αραβικό λαούτο της Ισπανίας)

Κιθάρα – ιστορία (vihuela)

- Η vihuela εξελίχθηκε παράλληλα με την ευρωπαϊκή τοξωτή βιέλλα, που έδωσε αργότερα τη viola da gamba
- Είχε κατά κανόνα 6-7 μονές χορδές
- Παιζόταν σε αυλικό ή αριστοκρατικό περιβάλλον
- Είχε λιγότερο βαθιές εσοχές και τρύπες στο καπάκι του αντηχείου
- Η μικρότερη κιθάρα είχε 4 χορδές (ενίοτε διπλές) και χρησιμοποιούνταν στη λαϊκή μουσική

Vihuela de arco

Εικόνα 27

Vihuelas de penola

Εικόνα 28

Vihuela

Εικόνα 29

Κιθάρα

- Από τον 15^ο αι, τα δύο όργανα συγχωνεύονται, πράγμα που συντελείται ουσιαστικά με την αύξηση των χορδών της κιθάρας σε 5 (16^{ος} αι), μονές ή διπλές
- 18^{ος} και αρχές 19^{ου}, η κιθάρα αποκτά 6 μονές εντέρινες χορδές
- Μέσα 20^{ου} αι. Νάυλον χορδές, οριστικοποίηση του σημερινού σχήματος

Guitarra latina

Εικόνα 30

Guitar-Barock

Εικόνα 31

Cittern ή Cister

- Μικρό ηχείο με επίπεδη πλάτη, αλλά όχι παράλληλο προς το καπάκι
- Συρμάτινες χορδές που παίζονται με πλήκτρο
- Ανήκει στο είδος του ταμπουρά, με κινητό καβαλλάρη (χτένι ή χορδοστάτης) και χορδές που δένουν στη βάση του αντηχείου
- Μεταλλικοί δεσμοί
- 4-7 διπλές χορδές
- Cetterone, Bandora, Mandola κλπ.

Cister

Εικόνα 32

Cittern back

Εικόνα 33

Bandora

Εικόνα 34

Άρπες

Οργανολογικά χαρακτηριστικά

- Χορδές λοξές ως προς το ηχείο
- Μήκος χορδών άνισο
- Όλες οι χορδές «ανοικτές»
 - Πολύχορδα όργανα
- Άρπες ανοικτές και άρπες κλειστές (με πλαίσιο)

Άρπες – Ιστορία 1/2

- Κυνηγετικό τόξο
- Πολύχορδη άρπα
 - Σουμέριοι (2500 π.Χ.)
 - Αίγυπτος
 - Κυκλάδες
 - Αρχαία Ελλάδα
 - Μάγαδισ-σαμβύκη-πηκτίς-τρίγωνον

Egyptrian harp

Εικόνα 35

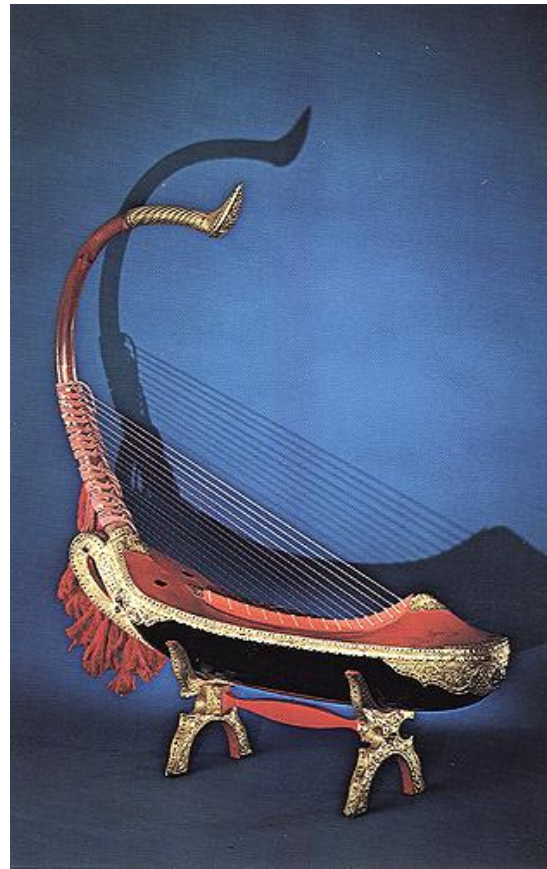
Cycladic harp

Εικόνα 36

Sambyke

Εικόνα 37

Άρπες – Ιστορία 2/2

- Μεσαίωνας – απεικονίσεις του Δαβίδ
 - Από τον 12^ο αι. μόνο άρπες με πλαίσιο
 - Ιρλανδική άρπα με καμπυλωτή κολώνα
- Αναγέννηση
 - χορδές εντέρινες ή μεταλλικές
- Διατονικότητα
 - Η ιστορία της άρπας είναι οι προσπάθειες να αρθεί ο περιορισμός της διατονικότητας

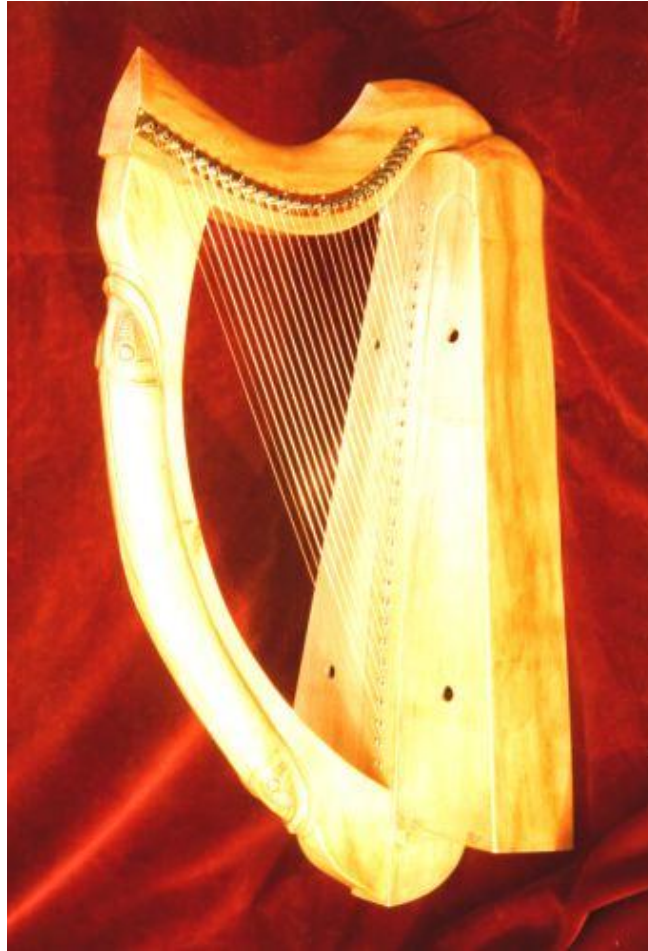
Βυζαντινή άρπα-11^{ος} αι

Εικόνα 38

Medieval harp

Εικόνα 39

Irish harp

Εικόνα 40

Εισαγωγή στην έντεχνη μουσική

- Απόπειρες άρσης των περιορισμών της διατονικότητας
 - Προσωρινή βράχυνση της χορδής με το δάκτυλο (όπως στα λαούτα)
 - Μερικώς χρωματικό χόρδισμα
 - Χόρδισμα με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικές περιοχές της άρπας

Άρπες με πολλές σειρές χορδών

- Χρωματική άρπα με διπλή σειρά χορδών
 - Παράλληλες χορδές
 - Χιαστί τεμνόμενες χορδές
- Χρωματική άρπα με τριπλή σειρά χορδών
 - (οι χρωματικοί φθόγγοι στη μέσα σειρά)
 - Προκύπτουν συμπαθητικές ταλαντώσεις

Διπλή άρπα 1/4

Εικόνα 41

Διπλή άρπα 2/4

Εικόνα 42

Διπλή άρπα 3/4

Εικόνα 43

Διπλή άρπα 4/4

Εικόνα 44

Τριπλή άρπα 1/2

Εικόνα 45

Τριπλή άρπα 2/2

Εικόνα 46

Μηχανισμοί αλλαγής τονικού ύψους

- Χειροκίνητα άγκιστρα
 - Δυσκινησία στο παίξιμο
- Μηχανικός πεντάλ μονής θέσης (αρχές 18^{ου} αι.) – 5-7 πεντάλ
 - Μετακινούσε τις χορδές από την παράλληλη θέση τους

Μηχανισμός Erard 1/2

- Πεντάλ μονής θέσης με φουρκέτα (1792)
- Πεντάλ διπλής θέσης (1810)
 - Κάθε χορδή μπορεί να δώσει τρεις νότες
 - Αρχικό χόρδισμα σε ντο ύφεση μείζονα
 - Με κάθε πεντάλ, ανεβαίνουν μισό τόνο όλες οι χορδές της ίδιας νότας
- Η άρπα μπορεί να παίξει σε όλες τις τονικότητες.
- Αρχίζει η ευρεία χρήση της στην ορχήστρα, που πλουτίζεται από το πλούσιο ηχόχρωμά της

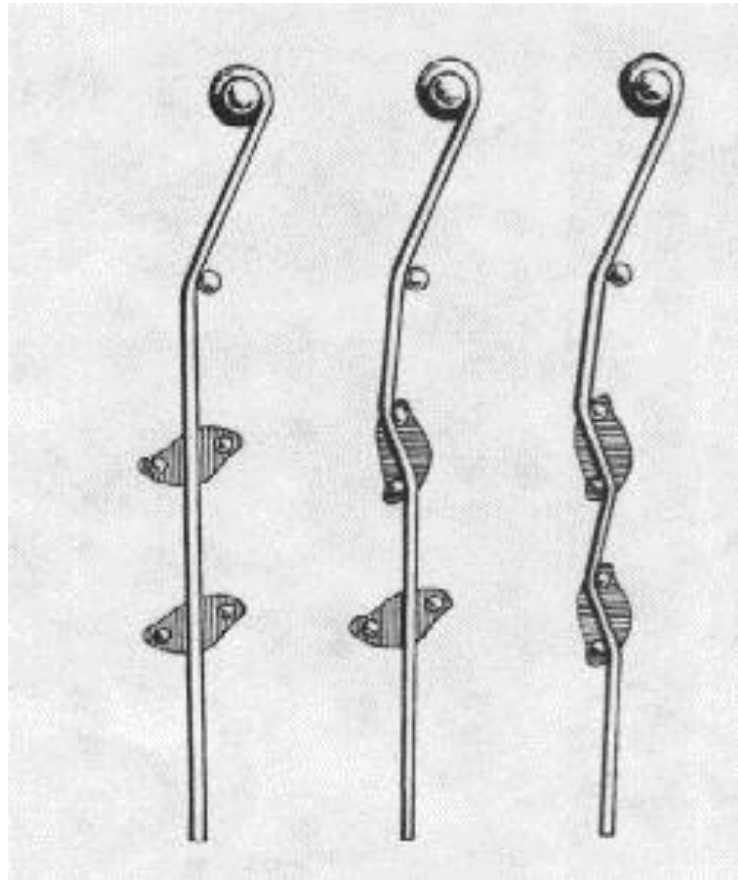

Μηχανισμός Erard 2/2

- Αρχική τονικότητα ντο ύφεση
- Με πρώτο πεντάλ στην πρώτη θέση, όλα τα φα ύφεση γίνονται φα, κι έτσι έχουμε χορδισμα σε σολ ύφεση μείζονα
- Με το δεύτερο πεντάλ στην πρώτη θέση, όλα τα ντο ύφεση γίνονται ντο, κι έτσι προκύπτει ρε ύφεση μείζονα, κ.ο.κ.
- Πάντως, σε κάθε τονικότητα, το χόρδισμα παραμένει διατονικό – δεν έχουμε χρωματική άρπα
- Τα πεντάλ μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ανακατεμένα, παράγοντας διάφορους συνδυασμούς

Harp forks

Εικόνα 47

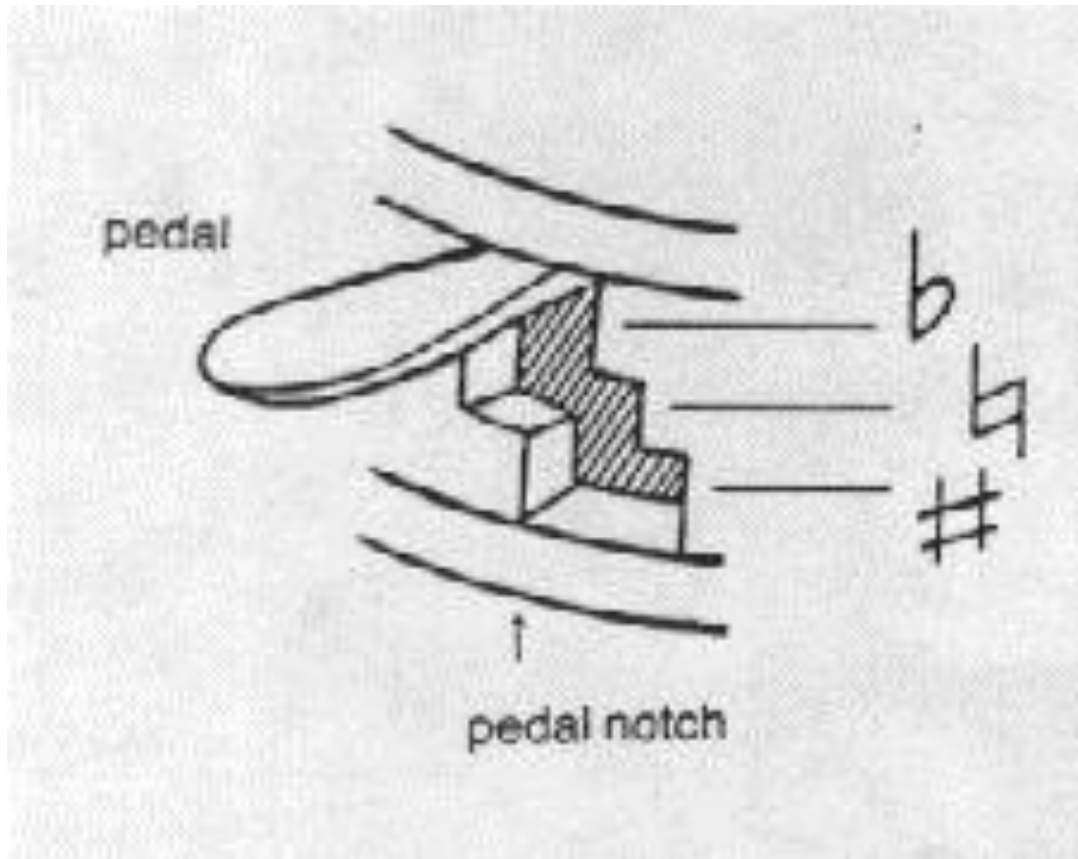
Harp tuning

Εικόνα 48

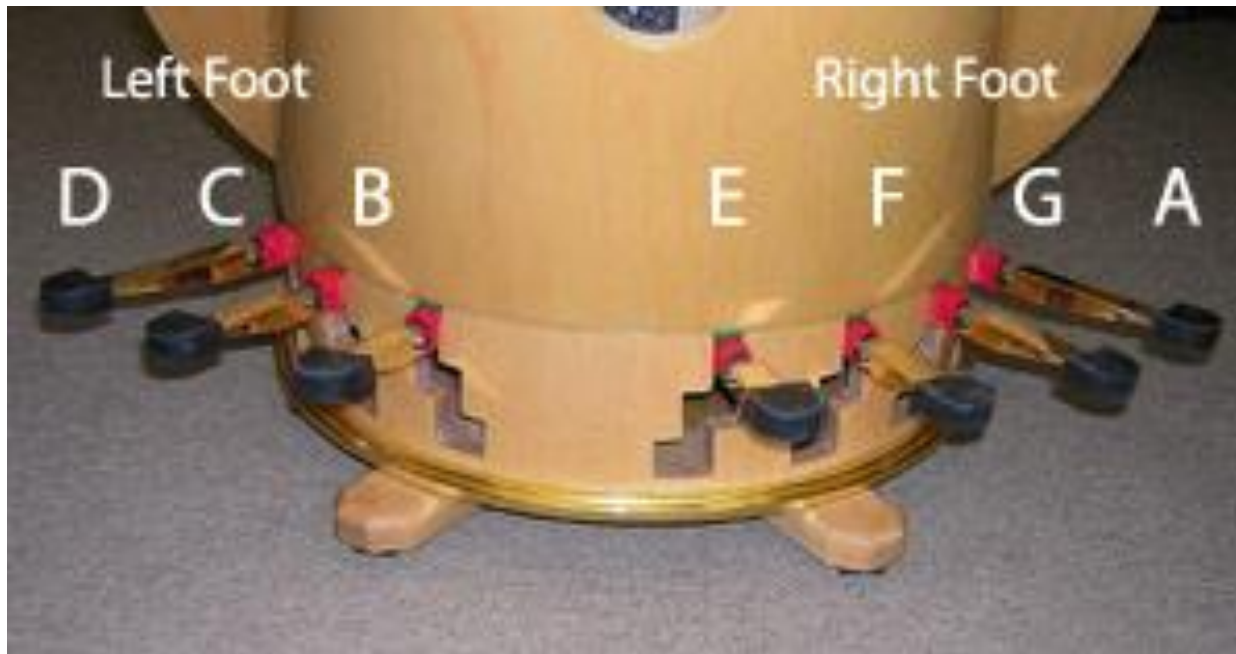
Tuning pedals 1/2

Εικόνα 49

Tuning pedals 2/2

Εικόνα 50

Modern harp

Εικόνα 51

Ψαλτήρια

Οργανολογικά χαρακτηριστικά

- Ανήκουν θεωρητικά στα απλά χορδόφωνα
- Ταυτίζονται με τις άρπες, με τη διαφορά ότι:

Οι χορδές βαίνουν
παράλληλα προς το ηχείο

Ψαλτήρια 1/2

- Ονομασία από τους Ψαλμούς του Δαβίδ
- Ευρήματα από τον 7^ο αι. π.Χ.
- Παίζονται με τα δάκτυλα (ψάλλονται), με τεχνητά νύχια (δακτυλήθρες) ή με σφυράκια
- Εγκαταλείπεται με τη λήξη του Μεσαίωνα
- Ουσιαστικά δίνει τη θέση του στα χορδόφωνα πληκτροφόρα (τσέμπαλο, πιάνο)
- Στη νεότερη μουσική χρησιμοποιείται ως «φολκλορική» προσθήκη

Ψαλτήρι

Εικόνα 52

Ψαλτήρια 2/2

- Τρίπλευρα
- Τετράπλευρα
- Στις πηγές και τις απεικονίσεις συγχέονται συχνά με τις άρπες
- Ονομασία «κανών», από τον Πυθαγόρειο κανόνα
- Ευρεία χρήση στο Βυζάντιο
- Αραβ. Qanun, νεοελλ. κανονάκι

Βατοπεδίου (12^{ος} αι.)

Εικόνα 53

Σταυρονικήτα (13^{ος})

Εικόνα 54

Κανονάκι

Εικόνα 55

Μεσαιωνικό Ψαλτήριο

- Δεν έχει δικό του ρεπερτόριο
- Προσαρμόζεται σε κάθε είδος ανάγκης
- Παίζεται με δάκτυλα ή με πλήκτρα
- Νεότερα παρακλάδια
 - Ρωσικό Gusli
 - Φινλανδικό Kantele
 - Γερμανικό Zither

Σαντούρι

- Παίζεται με πλήκτρα (σφυράκια)
- Τραπεζοειδής μορφή
- Γέφυρες που χωρίζουν τη χορδή σε δύο ή τρία τμήματα, αυξάνοντας την έκταση
- Ονομασία περσική, παραφθορά της λ. «ψαλτήρι»
- Ουγγρικό Cimbalom

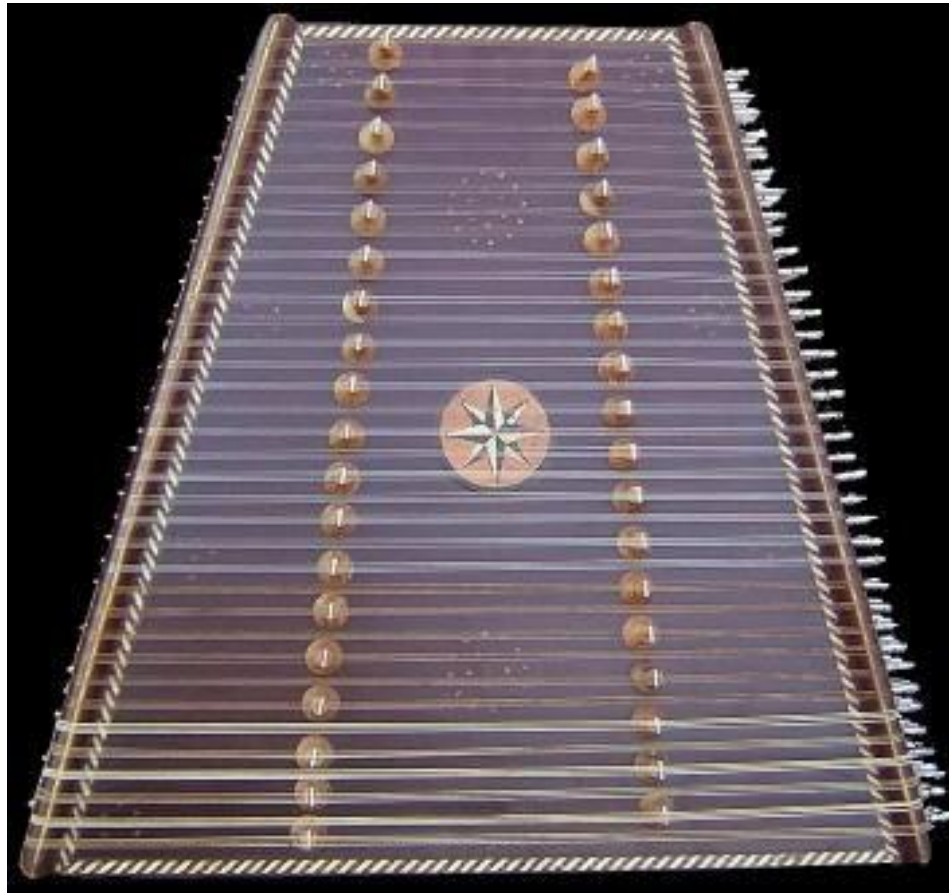
Σαντούρι 1/3

Εικόνα 56

Σαντούρι 2/3

Εικόνα 57

Σαντούρι 3/3

Εικόνα 58

Ζίθερ

Εικόνα 59

Τσίμπαλο

Εικόνα 60

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Νικόλαος Μαλιάρας 2015. Νικόλαος Μαλιάρας. «Ιστορία των Ευρωπαϊκών Μουσικών Οργάνων. Συνοπτικά Ιστορικά Στοιχεία». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/MUSIC2/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 1/9

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: Αίγυπτος. Σύνδεσμος: www.naamjai.com20120624play-it-egyptian-music-hand-clapping-and-dance

Εικόνα 2: Αιγύπτιοι παίκτες λαούτου. Τοιχογραφία από τον τάφο του Nebamun, ευγενή στην 18η δυναστεία της Αρχαίας Αιγύπτου (γ. 1350 π.Χ.). Public domain. Σύνδεσμος:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Egyptian_lute_players_001.jpg

Εικόνα 3: Λαούτο Χετταίων. © 2015 Arapahoe Philharmonic. Σύνδεσμος:

<http://www.arapahoe-phil.org/learn/history-classical-music/>

Εικόνα 4: Πανδούρα. Copyrighted.

Εικόνα 5: Εσφιγμένου, 11^{ος}-12^{ος} αι. Copyrighted.

Εικόνα 6: Χφ. Σκυλίτζη της Μαδρίτης, 12^{ος} αι. Copyrighted.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 2/9

Εικόνα 7: Χφ. Βενετίας, 14^{ος} αι. Copyrighted.

Εικόνα 8: «Βυζαντινά» όργανα. Copyrighted.

Εικόνα 9: Ελληνικό λαϊκό (κρητικό) λαούτο. Copyrighted. Σύνδεσμος:
<http://www.rethimno.gr/el/pages/cretan-music.php?sub=music>

Εικόνα 10: Μέρη Λαούτου. Copyrighted.

Εικόνα 11: Ούτι. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://www.tunisia-cafe.com/vb/showthread.php?t=151>

Εικόνα 12: Ούτι. Copyrighted. Σύνδεσμος:
http://www.octave.at/tm/calgilar/ud/ud_eng.html

Εικόνα 13: Ούτι. Copyrighted.

Εικόνα 14: 13^{ος} Αιώνας. Copyrighted. Σύνδεσμος:
<https://www.pinterest.com/cobwebsmom/the-bishops-fainting-couch-ie-diy-divan-or-daybed/>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 3/9

Εικόνα 15: Μεσαιωνικό λαούτο (5 χορδές). Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.peterbull.com/music/instruments/lute/>

Εικόνα 16: Αναγεννησιακό λαούτο (6 χορδές). Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.thamesclassicalguitars.com/oldsite/sub6.htm>

Εικόνα 17: Αναγεννησιακό λαούτο (6 χορδές)-χέρι. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.thamesclassicalguitars.com/oldsite/sub6.htm>

Εικόνα 18: Αναγεννησιακό λαούτο (7 χορδές). Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.rockboar.com/instruments/74/psychedelic-rock/Lute>

Εικόνα 19: Αναγεννησιακό λαούτο (κεφαλή). Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://reflections-peeblog.blogspot.gr/>

Εικόνα 20: Μπαρόκ λαούτο. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.thamesclassicalguitars.com/oldsite/sub6.htm>

Εικόνα 21: Μπαρόκ Λαουτο (10 χορδές)-κεφαλή. Copyrighted.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 4/9

Εικόνα 22: Μπαρόκ Λαούτο (1699). Copyrighted. Σύνδεσμος:
<http://www.vanedwards.co.uk/history4.htm>

Εικόνα 21: Μπαρόκ Λαούτο (10 χορδές)-κεφαλή. Copyrighted.

Εικόνα 22: Μπαρόκ Λαούτο (1699). Copyrighted. Σύνδεσμος:
<http://www.vanedwards.co.uk/history4.htm>

Εικόνα 23: Μπαρόκ λαούτο με πρόσθετες κεφαλές. Copyrighted. Σύνδεσμος:
<http://www.classicalguitarforum.com/viewtopic.php?t=41>

Εικόνα 24: Θεόρβη. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://www.amazon.fr/EMS-Th%C3%A9orbe-Luth-Basse-%C3%A9tui/dp/B007TSXQGQ>

Εικόνα 25: Αρχιλαούτο. Copyrighted.

Εικόνα 26: Κιταρόνε. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://a-yamashita.com/en/teorb-chitarone.html>

Εικόνα 27: Vihuela de arco. Public domain. Σύνδεσμος:
<http://es.wikipedia.org/wiki/Juglar>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 5/9

Εικόνα 28: Vihuelas de péñola. Public domain. Σύνδεσμος:

[http://cantigas.webcindario.com/imagenes/albuminstrumentos/pages/vihuelasdep
enola140_jpg.htm](http://cantigas.webcindario.com/imagenes/albuminstrumentos/pages/vihuelasdep
enola140_jpg.htm)

Εικόνα 29: Vihuela. Copyrighted. Σύνδεσμος:

http://instrumundo.blogspot.gr/2013_04_21_archive.html

Εικόνα 30: Guitarra latina. Public domain. Σύνδεσμος:

[http://cantigas.webcindario.com/imagenes/albuminstrumentos/pages/guitarramori
sca_gif.htm](http://cantigas.webcindario.com/imagenes/albuminstrumentos/pages/guitarramori
sca_gif.htm)

Εικόνα 31: Guitar-Barock. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.lutesandguitars.co.uk/>

Εικόνα 32: Cister. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<https://www.pinterest.com/pin/461619030529315930/>

Εικόνα 33: Cittern back. Copyrighted. Σύνδεσμος:

http://www.cittern.theaterofmusic.com/new/rb_cittern.html

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 6/9

Εικόνα 34: Bandora. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.atlasofpluckedinstruments.com/lutes.htm>

Εικόνα 35: Egyptian harp. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<https://www.pinterest.com/pin/28006828903315064/>

Εικόνα 36: Cycladic harp. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.syllapofthem.com/ekdil-proistoraigai.htm>

Εικόνα 37: Sambyke. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<https://www.pinterest.com/pin/504332858244806825/>

Εικόνα 38: Βυζαντινή άρπα-11^{ος} αι. Copyrighted.

Εικόνα 39: Medieval harp. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://www.richard-york.co.uk/past/harpsmodpics.html>

Εικόνα 40: Irish harp. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://brn227.brown.wmich.edu:7000/4121/>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 7/9

Εικόνα 41: Διπλή άρπα 1/4. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.harpsetc.com/dusty-strings-fh26-double-strung.html>

Εικόνα 42: Διπλή άρπα 2/4. Copyrighted. Σύνδεσμος: [http://www.richard-](http://www.richard-york.co.uk/past/rtstrings.html)

[york.co.uk/past/rtstrings.html](http://www.richard-york.co.uk/past/rtstrings.html)

Εικόνα 43: Διπλή άρπα 3/4. Copyrighted.

Εικόνα 44: Διπλή άρπα 4/4. Copyrighted. Σύνδεσμος:

http://www.harpspectrum.org/folk/harper_short.shtml

Εικόνα 45: Τριπλή άρπα 1/2. Copyrighted.

Εικόνα 46: Τριπλή άρπα 2/2. Copyrighted.

Εικόνα 47: Harp forks. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.yourharpist.com/harpworks.html>

Εικόνα 48: Harp tuning. Copyrighted.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 8/9

Εικόνα 49: Tuning pedals 1/1. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.yourharpist.com/harpworks.html>

Εικόνα 50: Tuning pedals 2/2. Copyrighted. Copyright

Εικόνα 51: Modern harp. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=336>

Εικόνα 52: Ψαλτήρι. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://kraftakro.net/akro/history/h2rus.html>

Εικόνα 53: Βατοπεδίου (12^{ος} αι.). Copyrighted.

Εικόνα 54: Σταυρονικήτα (13^{ος}). Copyrighted.

Εικόνα 55: Κανονάκι. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://muzikaletleri.tr.gp/telli/kanun.htm>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων 9/9

Εικόνα 56: Σαντούρι 1/3. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.sirvanperdivar.blogfa.com/cat-2.aspx>

Εικόνα 57: Σαντούρι 2/3. Copyrighted. Σύνδεσμος:

http://instrumundo.blogspot.gr/2012_05_13_archive.html

Εικόνα 58: Σαντούρι 3/3. Copyrighted. Σύνδεσμος:

<http://www.lepatras.gr/view.php?artid=51>

Εικόνα 59: Ζίθερ. Copyrighted. Σύνδεσμος: <http://blog.udn.com/lucky66vj/4899767>

Εικόνα 60: Τσίμπαλο. Copyrighted. Σύνδεσμος:

http://www.firkat.de/Klasik_Turk%20muzigi%20calgilari/KlasikTurk%20muzigi%20calgilari.php

